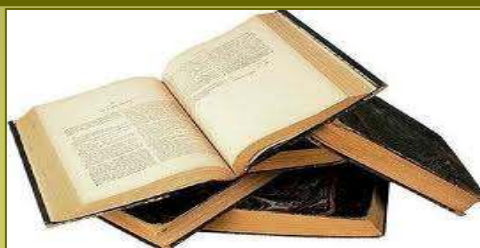
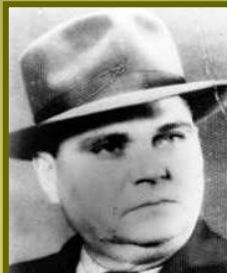

МАКЕДОНСКАТА ЛИТЕРАТУРА ПО ВТОРАТА СВЕТСКА ВОЈНА (1945-2003)

„КРПЕН ЖИВОТ“

Стале Попов

Stale Popov

проф.Горан Станикевски-Горјански

ПРЕДАВАЊЕ

„КРПЕН ЖИВОТ“ (Стале Попов)

**МАКЕДОНСКАТА ЛИТЕРАТУРА
ПО ВТОРАТА СВЕТСКА ВОЈНА (1945-2003)**

Важно

Притисни **Shift+F5**

Стале Попов

КРПЕН ЖИВОТ

СТАЛЕ ПОПОВ (1902-1965)

Роден е во с. Мелница, мариовско, како син на свештеник. Образованието го започнал во с. Витолиште, а богословија завршил во Битола. Потоа го завршува Теолошкиот факултет во Белград, каде го затекнува Втората светска војна. Се враќа во Македонија, каде за време на војната се поврзува со Народноослободителното движење и зазема раководни места. По војната доаѓа во Скопје каде работи како професор по македонски јазик, на која должност и се пензионира.

с.Мелница, Мариово (Стале Попов)

Национален център за културно наследство
при Министерството на културата
СЪЩЕСТВУВАЩИ
с. Мелница, Мариово
Област Благоевград
Поща 5615

с.Мелница, Мариово(Стале Попов)

Почнал со пишување во подоцнежни години (на 51 година) и дебитира со романот „**Крпен живот**“, кој излегува од печат во **1953** година.

Тој ги напишал и расказите: „Мариовски панаѓур“, „Мариовски раскази“, „Итар Пејо“; како и романите: „Толе Паша“, „Калеш Анѓа“, „Дилбер Стана“, „Шаќир војвода“, „Необично дете“, „Доктор Орешковски“.

Во своите дела, Попов ја прикажува мариовската средина опфаќајќи поголем број настани во определен историски период.

Стале Попов

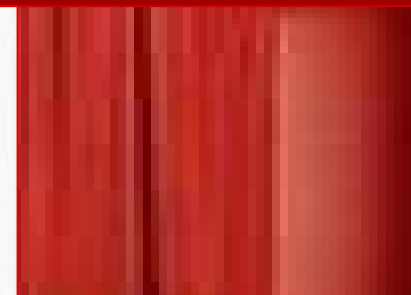
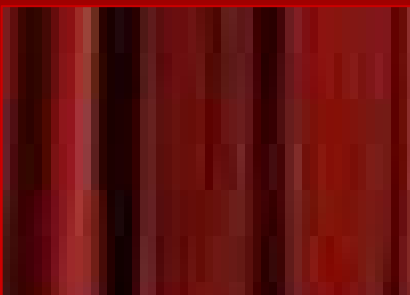

ВАЖНО

КРПЕН ЖИВОТ

Пишувајќи за романот “Крпен живот”, во својата статија, Р. Пешиќ вели: „Во меѓувреме (по неуспешниот обид да објави збирка народни приказни од Мариово, во 1937 година кај белградскиот издавач С.Б. Цвијановиќ) Стале Попов почнал да го пишува својот роман “Крпен живот”. Неговиот близок пријател и колега од Скупштината, белградскиот публицист Властое Алексиќ во едно писмо што ми го испрати на 21 април 1967 год. во врска со “Крпен живот” меѓу другото пишува: “Стале сиот беше во традиција. Тој беше жива енциклопедија за луѓето од својот крај...” “Крпен живот” е негова автентична автобиографска работа. Можеби јас му бев кум кога ми кажуваше фрагменти за општите прилики во Мариово, за носите, за обичаите, односот кон жената... А беда стоеше зад сето тоа...” **“Мачен живот”** му реков за сето тоа. Тој го прифати па го дополни: **“Крпен живот”**. Тоа можеше да биде уште во 1938 год. во кафеаната „Три листа дувана“ каде што тогаш седевме по некоја вонредна работа во Скупштината сè до 8 или 9 часот навечер...”

2.

Некаде околу 1898 година Илко Сукалов од ова наше село остана вдовец. На четириесетте години судбата му беше определила да се преженува.

-Ох, ох, златен Илко, златен!-го сожалуваа комшивките кога врвеше крај портите со маските.

-Ногу арен човек, ама ете к’ смет немал, сиромаша-И зборуваа бабата Цвета на комшивката си Петра. Таман се позавати горе-долу со сермиичка, па ете, го најде ампаму, му умре Стоанка и сега пак остана како никој нигде, ни опран, ни закрпен, ни асолно најаден и одморен. Да не е снаа му Митра, сака сам да месе, сам да пече, сам да се пере и крпи.

-Тешко му, златна сваке, тешко му! Машко за дома ли е? Да донесе брашно, дрва, да изора, да ископа, да ожние, да оврши, посее, тоа, ами он ли ќе ти меси, он ли ќе ти пере? Токо, кога го нашло шо ќе прави? Од господата е сваке! Луѓе го прават, па нема шо да му се прави, не па воа. Токо, пак не ни престарен, мори сваке! Има надеш, белки ќе си најде чаре, ќе прибере живот, токо еве-вѐ, ЈАС ВАА КОШУЛА А НОСИ ЕДНА ГОДИНА ЗДРАВА, А ТРИ КАКО А НОСА КРПЕНА. И ОН ТАКА. Па лели не му остави Стоанка пилци да пишчат по него, не е толку за жалење, -одговори Петра.

-Мори, златна сваке, златна! Какви ‘рслани, млади како роса, останале кај нас вдовци и не можат да најдат, та ќе најде Илко на четириесет години, токо го ватило сиромаша-ке си а т’че главата од сидот. **АМА ЛЕЛИ КРПЕНО, ПА КРПЕНО! Не е како првиот залак шо ќе го касниш.** Токо ајде: ајде, ајде да сјојме, оти ми тежи котолот на главата...

39.

*
* *

На единаесетти мај 1919 година во Витолишча зовреа гајдите на трите краишта на селото .Попот жени ,Андо Андовски мажи ,а Рожденката-и жени и мажи .Сите тројца збираат сватови.Попот ќе оди со сватови по снаа кај Рожденката,а таа-кај Анда...

*
* *

Горниот крај на билото покрај трпезите седеа еднотодруго Доста Рожденката и Илко Сукалов,гледајќи се во очите ,навирени од солзи.Доста се заплака гласно и веќе по десетти пат го повтори:
-Сполај ми ти ,бре боженце,оти и за мене дел си оставил!
Илко се наведе,и ја исправи главата меѓу своите плускавичави раце,ја погледна во плачните очи,се разлигави и тој,и со пригушен глас,глас на човек што ја постигнал својата цел,рече:
-Е,Дочко!**КРПЕН ЖИВОТ, АМА ЕТЕ И СО КРПЕН СИ ПОМИНАМЕ, ПОАРНО ОД СО НОВ.**Нека ти се живи зетот и снаата,да се повалиш со ниј!
Се наведе, ја бакна старски по сред чело.

Мариовска куќа

- Така, и според истражувањата во Мариово, овој тип на традициско живеалиште се состои од две одделенија, со правоаголна основа, која што била поделена само со една долга греда по половината, наречена **долно било**, со што просторот во неа бил поделен на **два дела**. Едниот дел бил познат под името **горни крај** или тланик – простор каде што живееле луѓето и **долни крај** или пондила – простор во кој што бил сместен добитокот. Во просторот на долниот крај се наоѓале две врати од кои главната и поголемата била на источниот крај на куќата, додека помалата (колку човек да се провне) на западната страна.
- На **горниот крај**, до самиот сид се наоѓала уште една греда, наречена **горно било**, на којашто седеле чесните гости и тоа било местото каде што се одржувале најсвечените семејни обреди и прослави. Во средината на горни крај, имало ископано четвртаста дупка која што од сите страни била пополочена со убави, мазни и големи плочи– **огништето**.

с. Витолиште

Илко Сукалов и Доста Рожденката

Прилепски Регион

Битолски Регион

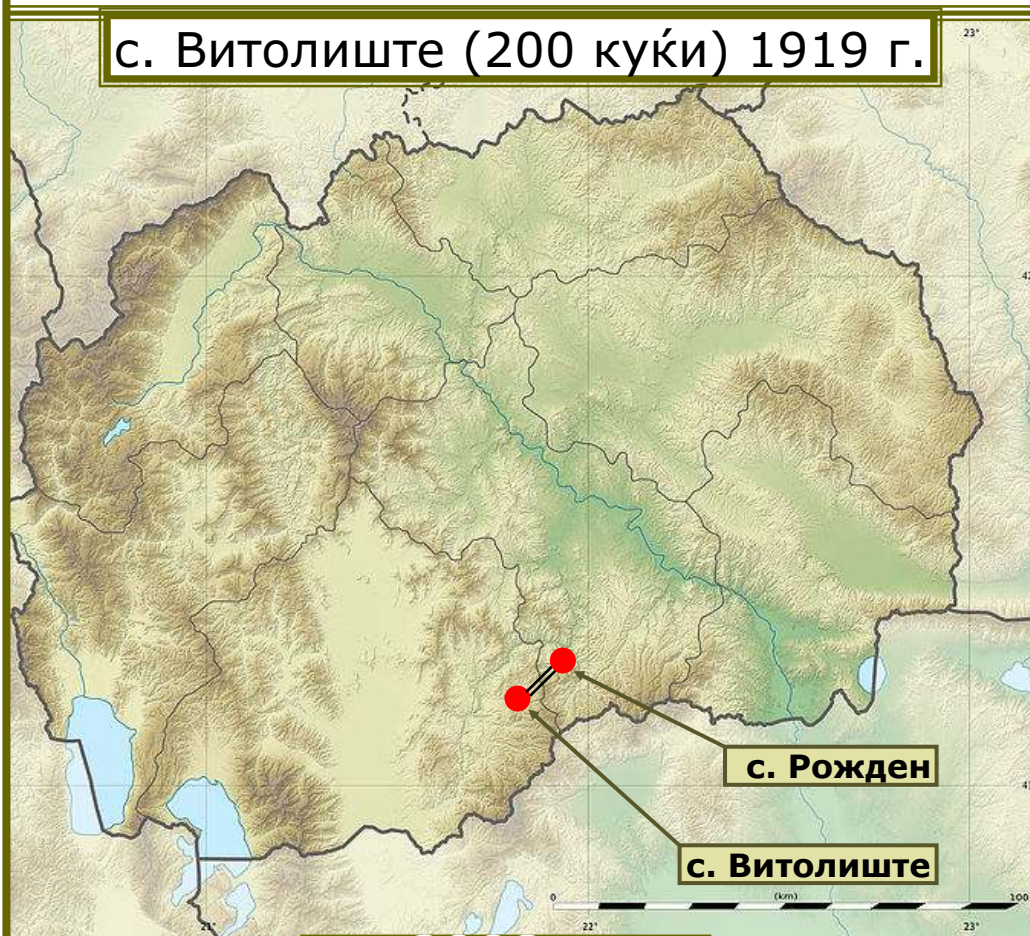

**Мариово
(Прилеп)**

Бешиште
Вепрчани
Витолиште
Врпско
Гудјаково
Дуње
Дрен
Живово
Кален
Кокре
Крушевица
Манастир
Мелница
Полчиште I
Полчиште II
Чаниште
Пештани

2008 г.

**Мариово
(Кавадарци)**

'Ржаново
Рожден
Галиште
Клиново
Мајден

Рожден (Македонија) 21 жители
Витолиште (Македонија) 170 жители

НЕВЕСТИНСКА МАРИОВСКА НОСИЈА

- Мариовската народна носија е застапена во планинскиот предел Мариово распостран под диплите на Ниџе и Кожуф. Се одликува со големо богатство од детали, кои се претежно изработени од волна. Оваа носија спаѓа меѓу натешките и најискитените носии во Македонија. Особено се одликува невестинската, која тежи преку „50“ока (околу 63 кг.). Таа е богато искитена со разни украси, особено со рески и вез со геометриски и растителни орнаменти, кои на носијата и придаваат монументален изглед.

— МАРКОЗ
1999

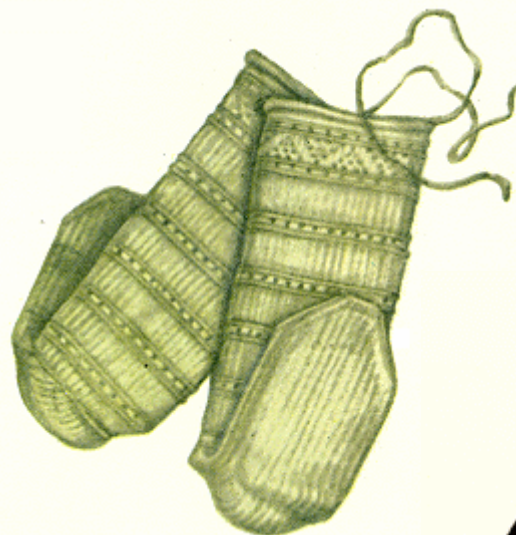
МАШКА МАРИОВСКА НОСИЈА

- Машката мариовска носија е претежно бела облека сродна со полската носија од Прилепското Поле и со неа чинат една целина. Изработена е од домашно платно, бела и црна клашна-богато украсена со вез и разни други украси. Во неа се зачувани некои елементи од старата словенска носија, на пример: абата, кошулата, ногавиците, валанката и др.

КРПЕН ЖИВОТ

- Романот „**Крпен живот**“ (два дела) е **битово-социјален и семеен**.

Настаните се редени по хронолошки ред (роман-река).
Во него детаљно се опишани ентериерот и екстериерот на селото Витолиште, а опфатен е периодот од крајот на XIX и почетокот на XX век (Илинденското востание, Првата и Втората балканска војна и Првата светска војна).

- **Раскажувањето** е во трето лице од сезнаечки и сеприсутен наратор.
- **Темата** на романот е животот на семејството Сукаловци од мариовското село Витолиште, а **идејата** е да се даде целосна слика на животот (обичаите, јазикот, фолклорот) во мариовските села при крајот на XIX и почетокот на XX век.
- Романот претставува жива енциклопедија на животот и луѓето од Мариово и изобилува со етнографски и фолклорни обележја, детаљно се опишани и оживеани преку ликовите, односно преку семејството **Сукаловци**.

СОДРЖИНА

1 ДЕЛ

Романот започнува со легендата како настанало селото **Витолиште**.

Многу одамна, не се знае ни кога, тројцата браќа **Раде, Гале и Вито** се иселиле од своето село за да побараат подобро место за живеење. Еден од браќата- **Вито**, се населил во една котлинка и ги удрил темелите на сегашното село Витолиште, кое по него го добило името. Селото се развивало и зголемувало, па станало центар на Мариово каде се наоѓала царската управна власт и седиштето на третокласното егзархиско училиште каде Мариовци ги праќале своите деца да станат попови или даскали.

Куќите во селото биле убави, камени со црвени кровови од керамиди. Не биле малтерисани ни однадвор, ни одвнатре.

ВАЖНО

- Детално е опишана и внатрешноста на куќите. Тие се состоеле од една просторија која визуелно била поделена со греда на средината. Во едната половина биле сместени животните-долен крај, а другата половина била за луѓето-горен крај. Под целиот горен крај бил земникот или визбата каде се чувале важните работи и храната. Горниот крај, исто така, бил поделен со греда на машки и женски кат. На средината била ископана дупка каде било сместено огништето.
- Во една ваква куќа во селото Витолиште живеело семејството **Сукалови**. Него го сочинувале најстариот брат **Стојо**, жена му **Митра** и децата; **Илко**, четириесетгодишниот вдовец и најмалиот брат, **Трајко** (исто така вдовец).

ВАЖНО

Масло и ястие от село МАШИНО

Масло и ястие от село МАШИНО

Приказната започнува кога **Илко Сукалов**, преку мариовскиот стројник Петко Балето, ја зема за жена **Доста Рожденката**, која исто така била вдовица. Пред да почине нејзиниот маж, таа живеела во Солун каде работела кај рускиот конзул како домашна помошничка. По смртта на мажот и`, таа се враќа во родното село, со градска облека и градски навики, нови и неприфатливи од заостанатата мариовска средина. **Доста** била убава жена на **32** години, стројна, со гради истурени напред, стегната половина, долги нозе, измиена и чиста. Нејзиното лице го краселе црни очи, црни веѓи, црни коси, ситни бели заби, набубрени црвени усни и прав нос. Иако била изразито убава жена, заради градската облека таа на Мариовци им личела на „чума“ (Ѓупка). Нејзина најголема желба била да се задоми, да создаде семејство, да има поколение. Можноста за остварување на овие желби ја гледа во Илко, со кого сака да го **закрпи** скинатиот **живот**. Иако постари и во Илко и во Доста уште при првата средба се раѓа младешка љубов. Доста се сложува да оди за Илко, но под услов да не биде купена како стока, а останатите обичаи да се истераат по редот.

ВАЖНО

Од **Рожден**, Доста се сели во **Витолиште**, во куќата на семејството Сукалови, каде е добро прифатена од сите, а особено од јатрва и **Митра** која очекувала голема помош од новата невеста. Митра, за разлика од Доста, е примитивна, неписмена мариовска селанка, со развиено чувство за сопственост и лична корист. Единствената мисла што ја мачи е имотот на нејзините девери- вдовци, да им припадне на нејзините деца.

Доста брзо се вклопува во новиот живот, ги дели секојдневните обврски со јатрва и` и подеднакво добро ги извршува. Но, нетрпението меѓу јатрвите почнува да се јавува кога Доста останува бремена. Тоа за Илко и Доста претставува најголема радост, зашто тие немале деца во првите бракови, но за Митра претставува опасност поради делбата на имотот.

ВАЖНО

- Таа се опседнува со мислата како Доста да го изгуби бебето, па почнува да оди кај бајачката- **баба Бисера**, која и` зема пари за магијата што ја прави, а знае дека таа нема да и` наштети на Доста. Митра е суеверна и верува дека свеката што и` ја дава бајачката ќе ја заврши работата и таа секоја вечер ја пали и се моли детето да се роди мртво. Но, магијата не успева. Породилните болки започнуваат и единствена која може да и` помогне на Доста е нејзината јатрва. Самото породување и обичаите по раѓањето на детето се опишани во детали преку што се гледа примитивизмот и заостанатоста на мариовските селани.
- Породувањето се одвивало во долниот крај (пондилото), покрај животните. Митра и` помага на Доста и ја пресекува папочната врвка со две остри камчиња, а според обичајот потоа ја фрла во огништето. Тогаш повторно кај Митра се зародува мислата за убиство на бебето. Таа посакува да му го стисне вратчето на малото, немоќно суштество и така да си ги реши проблемите. Бидејќи породувањето било тешко, Доста помислила дека бебето е мртво родено. Во тие моменти, сепак, проработува совеста кај Митра или можеби повеќе стравот од божјата казна (дека за смрт со смрт се враќа) и таа не го убива бебето, а кога тоа почнува да плаче на Достината среќа и` нема крај.

ВАЖНО

Доста не може да верува дека Господ ја дарувал со едно толку прекрасно суштество и со најубавото чувство на светот- да стане мајка.

Според обичајот, бебето го **задојува** друга жена, во случајов сосетката **Бојана**, другарка на Доста. Следниот ден доаѓаат жените на **повојница** и носат нешто слатко и по нешто за бебето. Третиот ден доаѓале **наречниците** кои го одредувале животот на новиот човек во куќата. Додека наречниците му посакувале најубави работи на девојчето, Митра постојано колнела во себе. Се преколнувала и самата себе што не нашла сила да го убие. По неколку дена се правела **крштевката**. Илко отишол на пазар да ги купи сите потребни работи, а во недела наутро отишле во црква. Бебето го носел таткото, кумовите и роднините, а мајката останувала дома. Нунката го давала името на бебето- кое го крстиле **Неда**. По некое време **Нешка** добила и братче- **Стојан (Толе)**. Тоа е остварување на сите сите желби на Доста и Илко, кои иако го закрпиле животот- тој им бил посреќен од првиот.

ВАЖНО

Во куќата на Сукаловци нетрпението меѓу јатрвите постојано растело. За време на заедничкиот живот во подробности е опишано празнувањето на Велигден*. Како и денес и тогаш се вапцале јајца. Постарите оделе во црква претпладне, а помладите навечер каде играле ора и празнувале. На крајот се натпреварувале во кршкање јајца.

Во својата примитивност и неснаодливост, Митра се повеќе ги заострувала односите со Доста. Често се расправале, а сето тоа поради делбата на имотот. Останал имотот на **Трајко** кој сакале да го земат и двете. Но, Доста со својата итрина, тактичност, љубезност и убав однос, успеала да го придобие деверот, кој решава да ја посвои Нешка и нејзе да и го даде својот дел. Проблемот на раскараните јатрви браќата го решиле на мирен начин, сложно како и секогаш. Тие одлучуваат Стојо, Митра и нивните деца да одат во другата куќа која ја имало семејството, а Илко, Доста, децата и деверот Трајко, да останат во старата куќа.

ВАЖНО

2 ДЕЛ

Кога доаѓа време, Доста ги праќа двете деца во третокласното егзархиско училиште. **Нешка** е првото и единствено девојче кое оди на училиште. Заостанатите селани мислеле дека женските деца не треба да се школуваат, дека треба да работат дома, па дури сметале дека е тоа срамота, зашто девојче не можело да стане поп. Но, Доста со нејзините понапредни сфаќања знаела дека и жените треба да бидат школувани. Преку училиштето и црквата е прикажана и туѓата пропаганда која се вршела врз македонското население. На почетокот, граѓанската просвета во Мариово е поврзана токму со ова училиште и појавата на големобугарската пропаганда во овој крај. Потоа, под влијание на одредени историски моменти во некои села училиштата стануваат патријаршиски и шират грчка пропаганда, а за време на Балканските војни се претвораат во српски. Даскалот во Витолиште, Бино, бил србоман и претседател на општината.

А Даскалот Димо од с. Старавина бил гркоман, па при една средба во Битола тие двајца се степале.

ВАЖНО

Како даскалите, така и поповите се делеле на грчки и бугарски и се навредувале меѓусебно. По углед на даскалите и поповите и селаните почнале да се делат и да се вкоренува омраза меѓу нив. Ќе престанат да одат роднини кај роднини, ќе престанат да се мажат и женат „Грци“ и „Бугари“ и од родени браќа и соседи станувале смртни непријатели.

Додека Нешка одела на училиште се вљубила во **Крсте (Крле)**, синот на селскиот поп, кој исто така се вљубил во неа. Оваа детска љубов при крајот на романот прераснува во вистинска и завршува со брак. Патот до бракот не е многу едноставен, бидејќи татко му на Крле одлучил да го вети синот за **Анѓа**, Биновото девојче. Односно, откако децата на Бино остануваат сирачиња со многу имот, попот, заради имотот, решил да ги спои куќите на тој начин. Крле не прифаќа, не му се допаѓа Анѓа, тој е вљубен во Нешка, но не може да му се спротивстави на татка си.

ВАЖНО

Тој план почнува да се остварува, попот се сели во куќата на Бино, а Крле ќе ја бара секоја можна прилика за да избега од несаканата судбина. Прво ќе им се приклучи на комитите, а потоа среќата ќе му се насмевне кога Анѓа ќе се вљуби во друг и ќе си отиде. Така патот до Нешка повторно му се отвора и романот среќно ќе заврши со нивната свадба. За среќата на Доста и Илко да биде уште поголема, тие ќе направат **двојна свадба**, односно во исто време ќе го оженат и Толе за неговата избраничка Петра.

Самиот автор вели: „Кој не правел свадба тој не знае ништо од веков. Особено селска и мариовска“, па на долго и на широко ги опишува подготовките и сите обичаи поврзани со венчавањето*. Многу од тогашните свадбени обичаи се зачувани и денес. Најпрвин, за да се добие согласност од невестата кај неа се праќал селски стројник, кој морал да биде итар, мудар и снаодлив, со слатки зборови да ја придобие наклонетоста на младата девојка. По добро завршената работа, на стројникот му се купувале чевли за патот поминат по невестата.

ВАЖНО

Кај невестата, свадбата започнувала во **петок**, кога го меселе тестото за погачите со кои се канел нункото, деверите, попот, старосватот и други блиски роднини. Подалечните роднини се канеле со карта вино. Во **сабота** деверот канел од кај зетот, а братот или братучедот од кај невестата. Друг девер одел во планина по бршлен со кој се правел зелениот невестински венец. Во сабота се китела невестата од глава до петици, ја облекувала кошулата наречена „црнетата“, односно поцрнување- потчинување на волјата на девојката пред мажот. Во исто време и зетот се бричел и стрижел иако и утредента деверот го бричи за да не се појави небричен пред невестата. Подоцна се колеле јагниња, овци, па дури и крави и волови, за да се подготват манџите за утредента. Во **недела** наутро сватовите одат по невестата. Таа е затворена, а роднините стојат со стапови и никого не пуштаат. Според обичајот, сватовите го молат домакилот да ги пушти да пренокат. Додека се води разговорот некој од сватовите ја турка вратата, божем на сила да влезат. Потоа, сите влегуваат во куќата каде трпезите се поставени и се честат со кафе и ракија, а кога ќе засвират гајдите започнува веселбата и ората.

ВАЖНО

Невестата е се` уште скриена, но сега во **ЗЕМНИКОТ**. И оваа порта како и првата е затворена. За да влезат, деверите плаќаат, а момите ги собираат парите. Кај невестата повторно плаќаат, и` даваат нови чевли, и` го ставаат венцот и ја носат кај зетот. Најпосле се оди во црква каде младенците се венчаваат.

- Со овие обичаи завршува романот „**Крпен живот**“, оденосно со разговорот меѓу Доста и Илко кои се гледаат со насолзени очи од среќа што нивниот **закрпен живот** подобро поминал отколку нов.

ВАЖНО

ЛИКОВИ

- **Доста Рожденката** е еден од главните ликови во романот. Таа е мариовска селанка која видела бел свет работејќи извесно време во Солун кај рускиот конзул. Била убава и стројна, но со својата облека и градски навики таа не им се допаднала на Мариовци. Им пречи на Мариовци нејзиниот културен однос, нејзиното поздравување со „добро утро“ и „добар ден“, како и тоа што си го брише носот во шамивче. Тие и` завидуваат на убавите и нови градски јадења што ги приготвува*, на прекрасните шарени килими што ги ткае*- но, за неа нема препреки- решена е новото и убавото да го донесе во селото. Не се обзирнува на озборувањата, туку си продолжува по својот пат. Нејзин најхрабар и најголем чекор ќе биде тоа што ќе ја испрати својата ќерка во училиште.
- Како и на сите жени, нејзина најголема желба е да има семејство и поколение, како и да му обезбеди на тоа поколение што поудобен живот. Во тој поглед таа не се разликува од јатрва и` Митра. И таа сака да го земе имотот на Трајко за своите деца, но тоа го прави на поубав, поитар и поинтелигентен начин.

ВАЖНО

Митра е типична мариовска селанка, неука, проста, суеверна и на моменти многу злобна. Таа посакува нова снаа во куќата, но само за да има помош, а не заради среќата на деверите. Кон Доста се однесува лицемерно, но нејзината лажна љубезност набрзо ќе прерасне во отворена омраза и љубомора. Таа и` завидува на умешноста, и` завидува на породот, и` завидува на среќата и љубовта која Доста ја има со Илко, и` завидува што нејзините деца се секогаш чисти и дотерани, и` завидува што и двете ќе ги прати во училиште. Но, сепак најгрозно е што ја посакува смртта на нероденото бебе, па дури и помислува да стане убиец. Тоа е врв на нејзината лошотија и злоба.

ВАЖНО

- **Машките ликови** не се толку изградени, но односот меѓу тројцата браќа е јасно прикажан во својата нераскинливост, почит и љубов. Без разлика колку жените се карале меѓу себе, тие не дозволуваат да се раскараат и да се разделат во кавга.
- **Илко Сукалов** е вреден, мирен и добар човек и домаќин. Срамежливо и ненаметливо ја посакува Доста за жена. Тој се повинува на нејзините навики и начин на живот, ја слуша и и` угодува знаејќи дека е тоа добро за сите. Ги прифаќа и новите јадења кои таа ги приготвува иако не е навикнат на нив, ја прифаќа и нејзината одлука да ја прати Нешка во училиште и не се обзира на озборувањата на селаните. Тој ја сака Доста и е среќен во нивниот заеднички живот. Многу вредно работи за да му обезбеди на семејството удобен живот.

ВАЖНО

*...Не поминаа ни десет-петнаесет минути,ете ти една, „чума“кај Карабуклиови.Се појави на средкуќи една сенка, по „гупски“ облечена,главата преврзана со една црна шамија;ни прцле има ,ни кркми,ни цулувци,ни појас,ни саѓија,ни гуна!Една вреќа,конопна и во неа нешто како човек,жена,којзнае.Ама асли како оние Гупкине што продаваат вретено по селото.Туку и тие барем шалвари носат,ама оваа-просто во вреќа наврена...

...Токо, едно сакам дедо Петко да му каже:јас не сакам од него ни лири,ни вранги,ни бели меудуии.Не су кобила да се продавам...

*„Море, мајката“-си вели за себе.-Ами ваа пустина не била вдовица!Лицето на Доста и е бело-прнгалесто,калеша,што се вика.Ама калеша не црна.Црни очи,црни веѓи,црни коси,белузликаво лице,ситни бели заби,набубрени црвенкасти усни,прав нос,мали ушиња,пуштена гушка...Исправена како пушка,гради истурени напред,стегната половина,долги нозе,обли раце,чисти нокти,измисна ,исчистена,како за пред човека,што би рекле мариовци...

...Илко ја запре маската и Доста скочи од неа како младо момче.При скокањето и се закачи фустанот за чекулците,ама бргу се откачу.Илко без да сака погледна во неа кога слегуваше, и ги виде облите коленици и малку над колениците.-Токму Гупка ,-си вели Илко кога ги виде гаките. -Вустанки,шалвари и гаки.Море ќе а направа невеста за мерак,само да а втерам дома...Му е гајле на нашите жени дека не носат гаки.Ќе а промена во Стоанкини алишча опче вечер,незавтена околу бурилото,да не а гледам во виа гупцките...

*...Ја одведе Митра во земникот ,и го отвори ковчегот,најдоа секакви Стојанкини алишта.Извади прво ново кошулче од конец,мора „копитата“кошула,саѓија со срмени кистови,појас,алова фута,чорапи,калци и гуна со чоа.Од шамии најдоа десетина гупалчиња,тулбени,килими...Се промени Доста,се наконти.Врза бел тулбен место нејзината црна шамија.Алови кистови,алови прегачи,алови чорапи...Оваа ли е прегешната Гупка!Тргнала коси на страна,измила лице,удрила скопци-решмиња,пафти-синцири,а на нозе ластикини чевли.А мрдни се малку налево,надесно:spn,spn,spn!-свечат синцирите,скопците,павтите.Се огледа на малечкото огледалцеи за големо чудо-не можеше да се познае дека е таа.Да ја види човек,пак да ја види.Око да не одврати од неа од убавина... (Мариовска невестинска носија-види слика)

„Доста е веќе трудна”, си рече со сигурност Митра. „Тоа се гледа од нејзиното одене, јадење, седење, лежење...”

-Ами, јас сега што да права? Треба да се бара чаре!-и почна да си реди во умот: „Жена пометнуа од тешко кревање; пометнуа ако јадиш нешто да не и дадиш-од стрвос, што се вели; пометнуа, да се уплаши од нешто; пометнуа да а повреди нешто по меот; пометнуа, пометнуа, пометнуа од... маѓиа!... Ете сега ќе и го пеа маслото! Нема никој да ме разберс, и пак ќе и ги стора! Бабата Бисера Мандикова ќе ми а сврши ваа работа. Да знам кошулата од грбот да и а дада ама нема да дозвола туѓи кучила да се башараат крај моето огниште!...

-Море, кажи бабо Бисеро, кажи што тебе и што ќе ми сакаш! Та греот, и срамот, и арчот јас ќе си го тргам. Само себап да се стори, да не ми страдаат дечињата, кај а намери ѓаволот, в река да појде и она и он...

Арно е да имаш стрва, Митро, да а делиш неделата со неа, ама-ете, ка ќе ми задрндоре она! Ќе ми ти наврцка еден булук, сете како пилци, а ти ајде со твојте, оди, работи, рани и. Море, срце ќе и јаде, кога јас ќе и рана! Рани ќе ранат по мршата! Толку ќе бидат, токо, сака пак да а делиш „Отспротива”, „Гошово”, „Лачникот”, „Опстраница”, градината, лозјето, овчичките друго што има. Ама вака, вака: греј не греј! Иако е страмота, коа тој шо рекол, арна работа. Да и а стугкам јас ваа со бабата Бисера, па нека се чеша она до чешање. Ич нема ни на памет да и падне оти од мене е. Јас ќе си бида со ниј арна, од арна поарна, ќе си ја гледам како и досега, и браче Илка, а шо му мисла, тоа јас си знам...

„Лесна работа”, си вели Митра. „Ќешким тоа нека биде, та греот-на ореот. Греј? Каков е тој греј? Море, гледај да не те репне некој со некоа ластегарка, та од греот нема да те болат ребрата. Нека ми остане на дечињата малчокот, та десет греови ќе зема јас”...

*Ѓаволот се даде на работа : „Де, Митро, сега или никога. Еве ти ги душманот в раце! Ни пари да даваш, ни маѓии да правиш, ни да го чекаш со месеци, а може и години. Ете сега, потстисни го за гркланчето и готово е како ’рскавец. Никој нема да те види. Ќе кажиш: така се роди-и ај ми со здравје”. Но во својот бес таа се сети дека веќе го зеде еднаш гревот кај бабата Бисера. Двапати да умираш еден ист човек, -тоа веќе не може да се прости. Се почуди, се помисли, го тратна малото во пепелта и солта што ги спрема отпорано, го извалка и го завитка во една пелена приготвена од Доста...

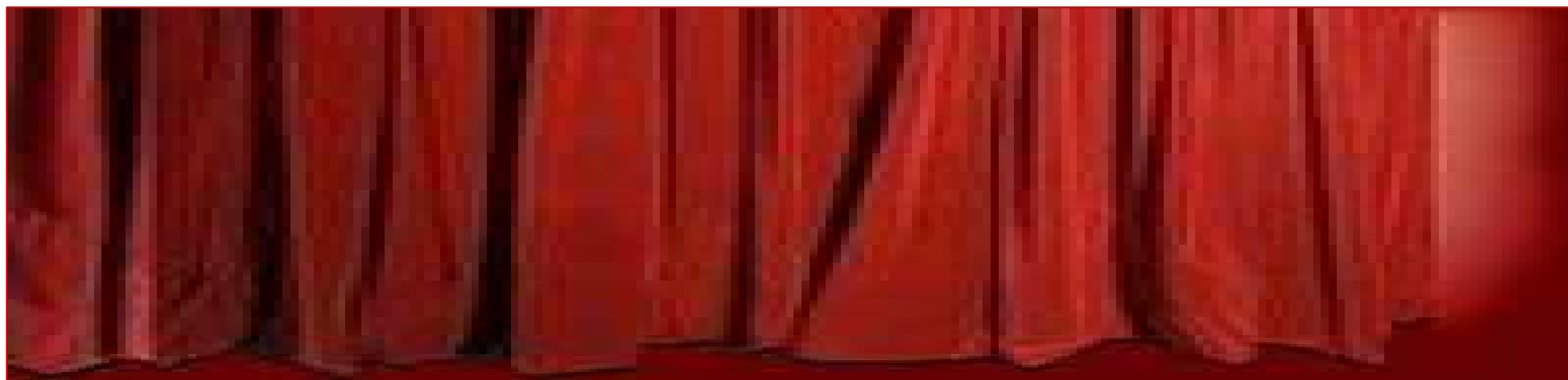

Да се запамети:

Блазе си му на оној што со труд се извишува себеси, а не чека друг да му подаде на тацна....

ЕДЕН НАРОД НЕ ИСЧЕЗНУВА СЕ ДОДЕКА ЗБОРУВА, МИСЛИ И ЧУВСТВУВА НА СВОЈОТ МАЈЧИН ЈАЗИК!

ВАЖНО

КРАЈ

ПРЕДАВАЊЕ

од учебникот

(информативно)

Притисни **Shift+F5**

СТАЛЕ ПОПОВ

(1902 - 1965)

Во литературите што доцнат во својот развиток (како што е македонската) постојат и писатели со подзадоцнет старт. Еден од нив е и **Стале Попов** (1902-1965), чие литературно деби се случува во почетокот од шестата деценија на животот. Тој дебитира на својата педесет и една годишна возраст (1953) со романот *Крѝен живоиѝ*, успевајќи во тек на речиси само една деценија присуство во литературата, да создаде богат творечки опус во прозната белетристика (расказ и роман). Неговата појава во младата македонска литература според словото на литературната критика предизвикува повеќекратно внимание и кај читателите и кај литературозналците. Мигновено се стекнува со популарност, иако, навидум застапува анахрони тенденции во македонската проза, која во лицето на помладите колеги на Сталета Попов – Славко Јаневски, Владо Малески, Иван Точко, Јован Бошковски, Јордан Леов и други, ја насочи македонската прозна реч кон помодерни барања и сфаќања. Стале Попов ѝ ја врати актуелноста на традицијата, на регионализмот, на фолклорот; воопшто ја помести нагласката на прозното литературно кажување малку назад, имено врз стадиуми на развиток низ коишто нашата литература како да не беше поминала. Со тоа на своевиден начин ѝ припомогна на современата македонска литература да го афирмира низ своите развојни текови и испуштеното – прозата со автентично и директно кажување за селото и селскиот живот, за неговото етнографско и фолклорно богатство со култивирање на изворната народска реч, онаа од народната низина, да заземе свое достоинство место во литературната уметност.

Стале Попов

Поважни биографски податоци

1902 – роден во селото Мелница, Мариово, како син на свештеник;
Основно образование започнува во с. Витолиште, богословија завршува во Битола.

с.Мелница, Мариово (Стале Попов)

Теолошки факултет завршува во Белград.

1941 – Втората светска војна го затечува во Белград, каде што работи како службеник во Народната скупштина. Пред тоа работел во многу општи занаети како дрвар, земјоделец, тутунски работник.

- работи како општ работник во родното село. Интерниран е во с. Долен (Пиринска Македонија). Се поврзува со Народно-ослободителното движење во Македонија, заземајќи раководни места во мрежата на народната власт: претседател на Народноослободителен одбор во Витолишта, претседател на Околиски одбор на град Прилеп.

1947 – се префрла во Скопје, каде што се вработува како професор по македонски јазик, на која должност и се пензионира.

– во скопското литературно списание „Современост“ ги објавува своите први прозни творби.

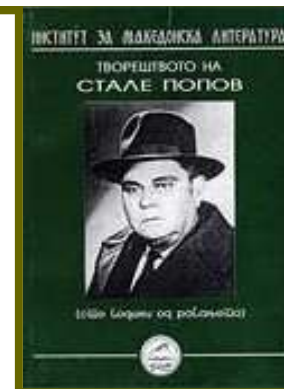
– му излегува од печат романот во два дела *Крѝен живоѝ* кој е преобјавуван многупати (1953).

1965 – на 10 март починува во Скопје.

Стале Попов останува запаметен во македонската литература како хроничар на Мариово. Речиси сета негова плодна литературна продукција е врзана за овој географски регион, послан кон границата на Грција, меѓу Кавадарци, Прилеп и Битола, крај мошне изопштен од комуникација со соседните општини, затворен во себе, пасивен и заостанат, испустен, подзаборавен. Речиси потполно иселен, денес овој крај благодарейќи му на писателот Стале Попов, постои само во литературното паметење.

Со *Крѝен живоѝ* (1953) Стале Попов станува популарно име на повоената македонска литература. Дејствието на романот се одвива кон крајот на XIX век во мариовскиот крај, дури во областа постои каков таков живот! Настаните што се прикажуваат во романот се непосредно врзани за животната проблематика, обичаите и јазикот на еден типично рурален македонски амбиент, во кој тогаш се сочувани карактеристиките на селскиот амбиент.

Во текот на педесеттите и кон почетокот на шеесеттите години на XX век, тој еднопосредно зема да објавува нови дела: книги на раскази и романи, главно со селска и со историска проблематика. Како да пополнува со таа своја дејност една празнина што ете зјаела повеќе децении, да речеме од кога веќе слегле од сцена Марко Цепенков и нему сличните народски наратори.

Во 1956 година тој го објавува романот *Толе ѝаша*, во 1958-та – *Калеш Анѓа*, во истата година – *Дилбер Сџана*, во 1961 година – *Мариовскиот ѝанаџур*, и други и други творби.

Романот *Крѝен живоѝ* (1953) е објавен само една година по појавата на „првиот македонски роман“ – *Село зад седумѝе јасени* (1952) од Славко Јаневски.

Романот ни раскажува дека некаде околу 1898 година, четириесетгодишниот Илко Сукалов, од мариовското село Витолиште, останал вдовец. И, бидејќи домашното огниште не може без домаќинка, а здружените семејства не можат да останат со помалку работна рака, тој решава да се прежени, се разбира – со посредство на стројник. Дедо Петко Балето ја пронаоѓа невестата во друго село. Тоа е вдовицата Доста од Рожден – „шетана жена“, поранешна домашна прислужничка на рускиот конзул во Солун, од каде што донела и извесни „градски манири“, мошне необични за селската средина.

Доста и Илко се венчаваат (од чија свадба многумина гледаат да извлечат помалечки или поголеми материјални користи).

Тие живеат во типична мала семејна задруга, во која новиот член се приклучува во прво време пожелен од сите, па и од Митра, нејзината јатрва, со која ќе ја подели целата домашна работа. Но Митра има свои деца и се надева дека ним ќе им остане целиот имот по смртта на старите, верувајќи дека Илко и во вториот брак ќе остане без пород. Меѓутоа, Доста набргу останува трудна и кај Митра се јавува дилема: како да се уништи детето што ќе дојде на свет и кое, ете, во иднина, ќе се замеша во поделбата на тој имот. Најбезболно е да се направи магија кај бабата Бисера – жена којашто воопшто не верува во своите магии, но која од егзистенцијални причини е принудена на вакви измами во кои лесноверниот и суеверен селанец верува. Магијата е направена, „душата е фрлена во грев“ а детето-девојчето сепак се раѓа живо и здраво. Малечката Нешка расте за радост на своите родители, особено на Доста, која, кога малечката ќе наполни седум години, ќе ја запише в училиште на општо изненадување на цело Мариово. Тоа ќе биде и првата ученичка во историјата на школството од овој крај.

Во животот на малечката се замешува парталавиот Крсте, нејзин врсник, за кого таа подоцна и ќе се омажи, по низа перипетии што ги доживува момчето со својот татко, кој уште на 7-8 годишна возраст го свршува за едно друго девојче, но свршувачката пропаѓа...

Ете, во вакви фабуларни текови е вметена приказната за животот на Мариовците, насловена како *Крѝен живоѝ*.

Stale Popov

Она што е непорекливо за книжевниот влог на Стале Попов во македонската литература, создавана меѓу 1950-те и 1970-те години, т.е. во време на нејзиниот сестран расцвет, можеби треба да се согледа во настојбите и умењето да се отслика патријархалниот живот на македонското село, кое денеска практично не постои дури и низ географскиот регион наречен Мариово! Го нема овој крај од лицето на Македонија, го има во прозата на Стале Попов, проза читлива и читана сè уште. Овде можеби треба да му се обрне внимание на критичарот Георги Старделов, автор на повеќе записи за авторот на *Крѝен живоѝв*, критичар, кој во еден свој есеј за Стале Попов, насловен „Земјата на приказните“ ни предлага резиме за значењето на хроничарот на мариовскиот крај. Старделов нагласува дека прозата на Стале Попов била сета загледана во минатото, по архаичните старински светови не само со својот тематски свет туку и со својот литературен концепт, додека другата литература е устремена кон она што надоаѓа и е силно опседната со феноменот на новото. Тоа би бил феноменот на Стале Попов.

Прашања и задачи

1. Двата женски лика во романот *Крѝен живоѝв*, тие на Митра и Доста, се наметнуваат како богато нијансирани ликови на македонски жени. Доближете ги и оддалечете ги како психологии.
2. Додајте ги кон романот *Крѝен живоѝв* останатите раскажувачки и романсиерски творби на Стале Попов.
3. Изворната лексика и спонтаниот мајсторски дијалог се според мислењето на македонската критика – двете раскошни предимства на битово-реалистичкото или регионалистичко проседе на Стале Попов. Стокнете мала аргументација за оваа прифатлива теза.
4. Мариово? – географија... историја... бит... Покажете што знаете и колку знаете за овој наш крај, со помош што ви ја нуди литературата на Стале Попов.

ДООБЈАСНУВАЊЕ

- Ако животот е повеќе од серија на неповрзани случки тогаш кој е шивач, а кој конец. Понекогаш бараме но не наоѓаме, понекогаш гледаме, но не регистрираме понекогаш прашуваме, но не постои одговор на оваа замрсеност. Некои велат дека тоа е судбина некој го нарекува карма.
- Ако застанеме доволно далеку појасно ќе ја видиме таписеријата и по секоја извлечена игла сцената е покомплетна. А сепак секој од нас самојстојно си ги бира боите на конците, секој од нас сам си го одбира везот со конечот. Каков конец ќе користиш темен или светол? Дали ќе биде конец кој јасно ќе го прикаже животот? Или пак ќе преземеш поголем ризик и ќе му го дадеш конечот на некој друг, дозволувајќи му да го извезе твојот живот.

ДООБЈАСНУВАЊЕ

Што и да одбереш какви и да се последиците изборот е твој, а секој избор има своја цена. Мислам, дека на постои личност што го нема прочитано романот на Стале Попов „**Крпен живот**“ и едноставно не останал воодушевен од него.

Епитетот **крпен живот**, всушност го користи да ја прикаже тешката животна стварност во која мариовскиот селанец од ден на ден просто го крпел својот животен опстанок, но животот кој што се претвора во секојдневно прикрпување, во живуркање, во гола егзистенција, не само поради сиромаштвото туку и поради духот на старото и назадното.

ДООБЈАСНУВАЊЕ

- Иако се вели дека мажите се глава на семејството, жените се вратот. А глава без врат не може да функционира нели?!?!?! И во овој роман **централно место имаат женските ликови** на **Митра** и **Доста** како столб на семејствата која секоја од нив одбира различен пат за егзистенција на својата фамилија.
- **Митра** - едноставно во нејзиниот лик можеме да ја видиме нејзината примитивност, неука, пред сè со ниски егоистички побуди, а сепак со силно развиено сетило за материјално осигурување на себе и на своите чеда. Но, во моментот кога ќе се реши да изврши злосторство - **да го убие нероденото денте на Доста**, сепак кај неа се јавува колебање, од Божја казна дека може нешто да им се случи на нејзините најмили (деца) таа одлучува да оди со магија и едноставно станува роб на сувереноста како што се и повеќето луѓе од тој период.

ДООБЈАСНУВАЊЕ

- **Доста** - епитетот **крпен** има уште едно значење. Таа го закрпува својот живот со животот на Илко бидејќи и двајцата останале вдовци и сега едноставно го надополнуваат својот живот. Таа е поборник за правата на жените кажано од денешен аспект, а тоа најдобро се гледа со тоа што ја запишува својата ќерка во училиште што во тоа време претставувало вистински БУМ...
- За крај ќе го цитирам Крлежа: „ Ние не си заминуваме туку младите нè туркаат. Оваа не е некоја учена методологија или теорија, туку животоно мото на секој вистински уметник. И не само поради нешто друго, туку поради – туркањето. Туркањето на постарите е важна работа. Најважна. Така се оди напред. Ако нема млади нема туркање.“

ДООБЈАСНУВАЊЕ

- Романот “ Крпен живот ” од Стале Попов е дело-слика, панорама, историја, живот на македонскиот народ и неговите обичаи. . Во него се дефинира нашиот човек, неговата природа, нашиот и неговиот историски пат, сите драми на тој пат, но и индивидуалните и колективните тревоги, народната психологија, обичаите, навиките, карактерите, духовните и душевните хоризонти. многу страници во “ Крпен живот ” носат во себе богати етнографски и фолклорни содржини што се добиваат од разновидни детални описи на материјалниот народен живот, на народните традиции и обичаи. Освен богатите свадбени обичаи, место заземаат и народните верувања, а тие неразделно се поврзани со обичаите, маѓиите, соништата и другите форми на народниот живот.

ДООБЈАСНУВАЊЕ

- Наизглед тоа е приказна за едно село, зафрлено, далечно и скриено од светот, а во нејзиното средиште опишан е животот на едно обично селско семејство. Но, од друга страна, Крпен живот е и своевидна хроника, многу поширока слика на македонското село од почетокот на минатиот век отколку само на животот во Мариово. Во овој роман, кој ќе биде главната драматуршка основа на пиесата Крпен живот, авторот Стале Попов ја проследува историјата на новосоздадено семејство на Илко Сукалов, кој живее во семејна заедница со своите браќа.

Таа историја започнува некаде кон крајот на 19-ти век, уште од времето кога македонскиот народ се уште бил под тешко отоманско ропство. Главниот машки лик, Илко Сукалов на својата четирисетгодишна возраст останува вдовец, без деца. Истекувајќи да поминат три недели од смртта на сопругата, време кое задолжително треба да помине, за да се добие црковна дозвола за склучување нов брак, решава да се прежени по секоја цена, речиси за која и да е жена што сака да се зацрни со човек на негови години.

ДООБЈАСНУВАЊЕ

- Но, ни оддлеку не е лесно да се реализира едно такво решение, затоа што мажи самци има на претек, додека слободни жени не се наоѓаат ни преку десет села. проблемот сепак ќе го реши сводникот кој работата ќе ја заврши за добри пари. Така ќе се формира ново семејство кое ќе живее еден буквално крпен живот: заедница на обичен селски вдовец со необична, ни селска ни градска вдовица. Нивната приказна се раскажува спокојно, со многубројни животни детали, со изобилство животни податоци. Дејствието на романот минува низ секојдневни збиднувања, а во тоа секојдневие луѓето ораат, сеат, жнеат, вршат, ги полнат и празнат амбарите, го носат житото на мелење, ги наводнуваат и окопуваат градините, косат, собираат сено, берат сливи, оскоруши, варат ракија, хранат гуденца, топат маст, собираат дрва, молзат овци, стрижат, прават сирење, летуваат во бачилата, зимуваат во селото и пак заминуваат кај овците, слегувајќи само за погреб и празници за да се пресоблечат, да направат или да крстат дете итн.

ДООБЈАСНУВАЊЕ

- Притоа луѓето знаат да бидат и верни и неверни, да гинат за своите блиски, да ги навредуваат до коска, да прават лоши маѓии за да се отстранат непожелните од куќата или од светот. Илко Сукалов, жена му Доста од Рожден, јатрва и Митра, сводникот дедо Петко, старата вражалка и магепсница, стариот свештеник, син му Крчо, идната снаа на попот, Нешка Рожденката и многу други ликови. Меѓу нив има возбудливи конфликти како меѓу поединци, како што се Доста и Митра, така и меѓу етнички колективитети, како Македонци и Турци. Всушност целата фабула на Крпен живот открива една грчевита борба за егзистенција во која човекот се бори со земјата, со времето, со душманите од секаков вид, често служејќи се со магија, клетва, баење и слично.

- Драматизацијата на Крпен живот, или поточно драмата напишана по мотиви на Крпен живот и другите дела на Стале Попов, во основа ќе биде витраж од шарени крпчиња душа, кој ќе се составува на сцената низ погребни и крштевки, низ магии и обреди, низ љубов и омраза. . . Секоја сцена ќе почнува со погреб и ќе завршува со погреб, зашто да се живее значи да се крпат спомените меѓу оние што сигурно умреле и оние што секако ќе умрат. Што е животот, ако не она што се помни?

РЕЧНИК НА ПОМАЛКУ ПОЗНАТИ ЗБОРОВИ

алииџерација – стилска постапка на ритмичка организација на стихот или прозата, во вид на повторување на исти согласки или согласнички групи во низата на зборови

алииџуизам – несебичност, љубов кон другите, етички термин што означува спремност за жртвувања поради доброто на другите

амајлија – амулет, предмет-украш што суеверните луѓе го носат како божествена заштита од силите на злото

анаиџема – проклетство, црковно прогонство, исклучување од црквата

аномалија – ненормалност, отстапка од правилата, исклучок

аиоиџеога – обожување, прогласување за божество

афирмира – потврдува

аудиџиориум – слушална, предавална, аула

апилак – ходочастие, посета на светите гробови на Исус Христос (кај христијаните) и во Мека (кај муслиманите)

версификација – стихотворење, наука за стиховите

џемиџии – назив за солунските атентатори, кои во пролетта 1903 г. вршат ред диверзии, кревајќи во воздух банки, железнички станици, плинарници. Група на македонски терористи – идеалисти

дидаџиџика – дел од педагогиката, умеение да се подучува; поучна поезија

елоквенџија – речитост, говорничко умеение, слаткоречивост

еманџиџација – ослободување

еиџиџоларен (роман) – (роман) во писма

есџеранџио – вештачки меѓународен јазик

иденџиџеиџи – истоветност, подударање, едначење, признание дека некој или нешто навистина е тоа за што се прикажува

иниџиџален – поттикнувачки

иниџиџација – воведување

иноџација – новост, обнова, принова, пронаоѓање, пронајдок

кодиџификаџија – врши кодиџификаџија, систематизира, регулира некое подрачје од општествениот живот, озаконување

колиџија – судир, сукоб, противставување, противречност

космоџолиџи – граѓанин на светот, човек којшто сиот свет го смета за татковина

криџиџеоџиџиџенџија – сокриено, тајно постоење.

лакеџиџиво – слуга, служење во униформа, преносно: лиживаганство, додворување, без'рбетништво, подлост

маниџаџалностџи – обземеност со манија, болна насоченост кон една мисла, една жеља

менџиџор – водител, наставник, воспитувач, советник

меџиџонимиџија – изразно средство на посредување пренесено значење, кое се постигнува со воспоставување на логичка (просторна, временска, причинска) врска и зависност меѓу поимите. Покрај метонимиџијата, со пренесенозначење се јавуваат и метафората (посредува значење доведувајќи во врска два поима според нивната сличност) и синегдохата (при која делот ја претставува целината, или се прави замена според количината)

модиџифиџира – видоизменува

нараџија – раскажување

нараџиџивно – раскажувачко

наџиџурално – природно (материјално)

наџиџурализам – материјализам

нормаџиџивно – пропишувачко, нормативна

иџеоџиџика – наука за книжевните родови и стилови, важечка до периодот на класицизмот

иџараџиџма – пример за углед, урнек

иџаџеџиџика – (патос) – страст, занесеност, свеченост, потресеност, претерана изразност, извештаченост

йасија – страст (која воедно подразбира и страдање), огромна наклонетост кон нешто
йерсонификација – олицетворување
йикаро – ништожник, лопов, авантурист
йикарски роман – роман во кој се опишува животот и доживувањата на авантуристот, ветропирецот
йоеџика – наука за поетското умеење, теорија на поетското умеење
йоеџичко – кое ѝ припаѓа на поетиката, односно на теоријата на поетското умеење
йозер – човек којшто се држи извештачено, кој има неприродно држење поради предизвикување на надворешни ефекти
йолифокалност – многугласие
йосајка – сад
йроицира – прикажува во рамнина некаква фигура, предмет, црта, проекција
йсевдоним – измислено име, лажно име или презиме, најчесто акј новинари, писатели, артисти, уметници
реанимира – повторно оживува
реминисценција – неасно сеќавање, одек на туѓо дело во поезијата, музиката
рејлика – одговор на одговор, во уметноста: дело кое се повикува на друго дело
реџејција – прифаќање, усвојување
романџичка иронија – постапка на уметничко претставување на противречноста
симбиоза – соживот на два организма
симболичко – сликовито прикажано
симболичка (изведба) – сликовито прикажана (изведба). Во обредот: симболички приказ на *сйварношо* извршување, *йосйварување* со изведбата

синџеџизира – составува, спојува, соединува
скрујула – обсир
шема – предмет
шематика – збир на сите актуелни проблеми на некоја општествена, научна или уметничка област
шематизација – поставува како тематика
шрансценденџално – акција пред опит, нешто вон границите на природното, нешто што ја преминува областа на човековото сознание, нешто „отаде“, „од онаа страна“ на знајното
усноконстелациско (раскажување) – во ситуација на усна комуникација, разговорно (кажување), (раскажување) во ситуација на разговор
усџрој, усџројсџво – уреденост, составеност
фанариоџи – Грци од квартот Фанар (фенер) во Цариград, кои во времето на Отоманската империја заземале високи и угледни позиции во турската јавна администрација; припадници на богати деловни семејства
фаџализам – верување во однапред одредена и неизбежна судбина
хедонизам – задоволство, наслада; филозофска насока која ги претпочита угодностите, уживањето и ги смета за најголемо добро
хиџохондрија – нервна растроеност, страв пред болестите кои постојат главно во фантазијата; состојба на душевна потиштеност, чемрење; начмуреност
хусарски – од хусар = војник во лесната кавалерија (коњица) во војските на многу народи

